

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Министерство образования и науки Республики Дагестан

АМР "Кумторкалинский район"

МКОУ "Темиргоевская СОШ"

РАССМОТРЕНО

На заседании ШМО

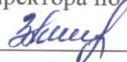

Хангишиева С.З.

Протокол №1 от «26» 08
2023 г.

СОГЛАСОВАНО

Зам директора по УВР

Салаватова З.М.

Протокол №1 от «26» 08
2023 г.

УТВЕРЖДЕНО

Директор

Магомедова Н.М.

Приказ №42 от «26» 08
2023 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

учебного предмета «Родной (авар.) литературы»

для обучающихся 3 класса

с. Темиргое 2023г.

Авар адабият 3 класс (34с.)

1.Программаялъе баян

Программа хІадур гъбуна байбихъул школалда тІуразаризе хІисабалде росарал хІасилазулги, обществоялда чиясул хъвада-чІвадиясул къагІидабазда бухъараб концепциялъулги, Байбихъул школалъул лъай къеялъул федералияб пачалихъияб стандарталъулги къучІалда. Адабияб цІали байбихъул школалъул системаялда аслиял предметадул цояб ккола. Гъелъ рахъдал мацІалда цІалиялъул мащел ва тексталда тІад хІалтІиялъул бажари лъугъинабула, художествияб литература цІалиялде интерес бижизабула ва лъимералъе рухІияб ва эстетикияб тарбия къезе, гъесул гІакълу цебетІезабизе квербакъула. Гъединго литературияб цІалиялъул курс тІадегІанаб даражаялда лъазабиялъ рес кьола байбихъул классазул цогидал предметадул лъикІал хІасилал рихъизаризе.

Мурадал: Байбихъул школалъул литературияб цІалиялъул курс буссун буго гъал хадусел **мурадал** тІуразариялде:
- бичІчІун, битІун, чвахун ва пасихІго цІализе гъваридго лъазабизе; батІибатІиял тайпабазул текстазда тІад хІалтІизе бажаруледухъ, калам цебетІезабизе; тІехъалдехун ва цІалиялдехун бугеб интерес шулалъизабизе; цІалиялъул даража борхизабизе ва, жалго жидедаго чІун, асарал цІалиялъулъги къваригІараб тІехъ тІаса бициялъулъги хІалбихъи букІинабизе;
- художествиябгин творчествоялъулаб ва нахъгІунтІиялъулаб пагъмути, художествиял асарал цІалулаго, чидае рекІел асар загъир гъабизе бугеб бажариги цебетІезабизе; рагІудехун берцинаб (эстетикияб) балагъи лъугъинабизе ва художествияб асар бичІчІизе бажаризе; - художествиял асараздалъун байбихъул классазул цІалдохъабазул рухІияб хІалбихъи бечелъизабизе; рухІияб асаралъул ва гъудуллъиялъулги, жавабчилъиялъулги, лъикІлъиялъулги, ритІухълъиялъулги хІакъалъулъ бичІчІиял куцай; Дагъистаналъул ва цогидал миллатадул культураялъул адаб-хъатир гъабизе цІалдохъабизе куцай.

Цель: - лъазарурал асаразул ва гъезул авторазул цІарал

- лъазарурал асаразул багъадуралги ва гъел гъоркъор гІахъаллъулел лъугъа-бахъиназул рахасги

- адабияб теориялдаса баянал: худож-яб асаралъул багъадур, багъадурасул монолог, диалог, дандекквей, олицетворение, эпитет.

- адабиял маргъабаздаса халкъиял маргъабазул батлалъи
- программаялда реклехъе лъазаризе рихъизарурал текстал

Программаялзул аслияб тлалаб: литератураялде лъималазе рокъи базаби; чвахун ва пасихго цлалилъул бажари камиллъизаби; малъулел асаразул гъварилъуде раккизе ва аслияб пикруялда(идеялда) хадур гъезе клвезелъун, анализалъе авалияб роцада лъимал ругъун гъари, тлахъал цлализе гъира-щавкъ бижизаби.

Хлалтлизабураб литература:

Авар мацл ва адабият. 3 – классал. Хлалтлул программаби / Хл.С. Вакилов. –

1- себ басма. – Махлчхъала, 2014.

2 Хласилал:

1	1	Тлехъальулгун лъай-хъвай гъаби. «Магларулазул Ватлан» Р. Хламзатов
2	1	«Рии» сураталдасан хлалтл «Рии раклалде щвей» М. Глбдулаев.
3	1	«Колхозалъул магъиль» Н. Незлобиналдаса «Чвахунцлад» А. Ахъаев
4	1	«Риидал магларул росуль» Г1-Х1 Шахтаманов
5	1	«Лъар щвей» А. Мухламаев «Нуралъул кламури»
6	1	«Мокъокъил тланчли»
7	1	«Муглрузда сордо» Ш.-Э. Мурадов «Дагъистаналъул тлабиглат»
8	1	«Дагъистаналда» Ф.Глалиева
9	1	«Хланчли нилъер гъудулзаби руго» А.Мухламаев «Хириял хланчли» И.Утарбиев

- 10 1 «Росуль бижараб кеч1» Г1. Хачалов
- 11 1 «Хасалихълъи» К. Ушинский «Хасалихълъи» М. Гъазиев
- 12 1 «Огъ, дир ккараб гъалат1» М.Мух1амадов
- 13 1 «Росу» Г1. Хачалов «К1ух1алав» Г1. Хачалов
- 14 1 «Гъит1инав бах1арчи» Б. Х1ажиев
- 15 1 «Бокъула, мун дие, муг1рузул т1алъи» Н. Г1исаев
- 16 1 «К1одол гъалат1» Г1. Хачалов
- 17 1 Лъималазул г1умру ва гъезул ишал Ц1алдохъабазде Ц1. Х1амзатил хит1аб
- 18 1 «Марьям кант1арай куц» С. Увайсов
- 19 1 «Операция» М.Мух1амадов
- 20 1 «Чаландарил сапар» А. Мух1амадов
- 21 1 «Бихъиназул х1алт1и» С. Аксаков
- 22 1 «Ц1улал самолёт» Л. Обухова «Т1оцебесеб роржен»
- 23 1 «Бихъинчи Х1амзат» Х1. Гъазимирзаев
- 24 1 «Хасалил г1анч1лъи» К.Ушинский «Хасел» Г1. Шейхов
- 25 1 «Космонавтал» Г1. Хачалов
- 26 1 «К1иабилей эбел» М. Шамхалов
- 27 1 Кинидахъ васазе. Бицанк1аби, кицаби. «Бишунго к1удияб бечелъи» (маргъа) «Сих1ираб чайка» (маргъа)
- 28 1 «Бац1ги, церги, циги» (маргъа) «Бах1арчияв вас» (маргъа)
- 29 1 «Рагъ ва рекъел» Ц1. Х1амзат «Цадахъ рекъон бугеб лъик1» Н. Г1исаев

30	1	«Салам»
31	1	«Ихдалил гIаламатал» Л. Толстой
32	1	«Эбелалде» Н. ГIисаев
33	1	«Аманат» Н. ГIисаев «Бергъенлъиялъул къо- 9 май
34	1	«Херав ХIасан» М.Хуршилов «ВатIаналъул хIакъалъуль цо-цо пикраби»

3 Метапредметиял хIасилал :

1. БатIи-батIиял жанразул ва тайпабазул текстал бичIчIун цIализе ругъунлъи, текстал кIалзул ва хъвавул формаялда гIуцIизе лъай.
2. Сверху тIабигIаталда нахъгIунтIизеги цогидазулгун бухъен гъабизеги каламалдаса пайда боси.
3. Накъиталъе гIахъаллъи гъабулев чиясухъ гIенеккизеги, диалогалъуль гIахъаллъизеги, батIи-батIиял пикраби рукIиналъе мукIурлъизеги, жиндирго пикру загъир гъабизеги, гъельие далил бачинеги разилъи.
4. Предметал дандекквезе, гъезул анализ ва синтез гъабизе, гъел гIаммлъизаризе, тIелазде рикъизе ва цоцада рельелъинаризе лъай.
5. Предметадул ва предметада гъоркъор ругел бичIчIиял лъай (цоцазулгун гъоркъоблъи, маданият, творчество, тIехъ, асаралъул хIасил, художествияб текст ва гъ. ц.); гуманитариял (ай инсанасул, гъесул культуралялъул, тарихалъул бицунел) ва эстетикиял (ай искусствоялда, дунялалда ва гIадамазул гIумруялда жаниб берцинлъиялъул, гъайбатлъиялъул хIакъалъуль бицунел) предметада гъоркъор ругел бухъенал ричIчIи.
6. ЦIалиялда цере лъурал мурадал ва масъалаби ричIчIизе ва гъел тIуразаризе лъай.
7. Цебе лъураб масъалаялда рекъон цIалиялда хурхарал хIалтIаби планалда росизе, гъезда хадуб хелкквезе ва гъезие къимат къезе бугеб бажари лъугъинаби

4. Ц1алул тематикияб план:

№	Саг1ат	Тема
1	1	Т1ехьалгьулгун лъай-хъвай гъаби. «Маг1арулазул Ват1ан» Р. Х1амзатов
2	1	«Рии» сураталдасан х1алт1и «Рии рак1алде щвей» М. Г1абдулаев.
3	1	«Колхозалгьул магъиль» Н. Незлобиналдаса «Чвахунц1ад» А. Ахъаев
4	1	«Риидал маг1арул росуль» Г1-Х1 Шахтаманов
5	1	«Лъар щвей» А. Мух1амаев «Нуралгьул к1амури»
6	1	«Мокъокъил т1анч1и»
7	1	«Муг1рузда сордо» Ш.-Э. Мурадов «Дагъистаналгьул т1абиг1ат»
8	1	«Дагъистаналда» Ф.Г1алиева
9	1	«Х1анч1и нильер гьудулзаби руго» А.Мух1амаев «Хириял х1анч1и» И.Утарбиев
10	1	«Росуль бижараб кеч1» Г1. Хачалов
11	1	«Хасалихълъи» К. Ушинский «Хасалихълъи» М. Гъазиев
12	1	«Огь, дир ккараб гьалат1» М.Мух1амадов
13	1	«Росу» Г1. Хачалов «К1ух1алав» Г1. Хачалов
14	1	«Гьит1инав бах1арчи» Б. Х1ажиев

15	1	«Бокъула, мун дие, муг1рузул т1алъи» Н. Г1исаев
16	1	«К1одол гьалат1» Г1. Хачалов
17	1	Лъималазул г1умру ва гьезул ишал Ц1алдохъабазде Ц1. Х1амзатил хит1аб
18	1	«Марьям кант1арай куц» С. Увайсов
19	1	«Операция» М.Мух1амадов
20	1	«Чаландарил сапар» А. Мух1амадов
21	1	«Бихъиназул х1алт1и» С. Аксаков
22	1	«Ц1улал самолает» Л. Обухова «Т1оцебесеб роржен»
23	1	«Бихъинчи Х1амзат» Х1. Гъазимирзаев
24	1	«Хасалил г1анч1лъи» К.Ушинский «Хасел» Г1. Шейхов
25	1	«Космонавтал» Г1. Хачалов
26	1	«К1иабилей эбел» М. Шамхалов
27	1	Кинидахъ васазе. Бицанк1аби, кицаби. «Бищунго к1удияб бечелъи» (маргъа) «Сих1ираб чайка» (маргъа)
28	1	«Бац1ги, церги, циги» (маргъа) «Бах1арчияв вас» (маргъа)
29	1	«Рагъ ва рекъел» Ц1. Х1амзат «Цадахъ рекъон бугеб лъик1» Н. Г1исаев
30	1	«Салам»
31	1	«Ихдалил г1аламатал» Л. Толстой

32	1	«Эбелалде» Н. Г1исаев
33	1	«Аманат» Н. Г1исаев «Бергьенлъиялъул къо- 9 май
34	1	«Херав Х1асан» М.Хуршилов «Ват1аналъул х1акъалъулъ цо-цо пикраби»

5. Напсиял хІасилал:

школалдехун ва цІалиялдехун бугеб бербалагъи цІикІкінаби;

мугІалимасул, цадахъ цІалулел гьалмагъзабазул ва эбелинсул рахъалъан щвараб къиматги хІисабалде босизе

жинца жиндиего къимат къезе бажари

цІияб материал лъазабизе гъира ккезаби

жив маГІарул миллаталъул чи вукІин бичІчІи

рокъи ВатІаналде

кинабго жоялда нахъГунтІизе, гъеб бичІчІизе

рокъи тІабигІаталде

мугІалимас къураб къиматалда разилъи

школалдехун ва цІалиялдехун бугеб бербалагъи цІикІкінаби

жиндирго пикру ккун чІезе

6.Рагъараб календарно- тематикияб план 3 класс 2021 -2022с.

№	Саг1ат	Тема	Заман		Деятельностиялъул видал	Напсиял х1асилал	Материально- техникаялъул ч1езаби
			План	Факт			
1	1	Т1ехьалъулгун лъай-хъвай гъаби. «Маг1арулазул Ват1ан» Р. Х1амзатов			Учебникалъулгун лъай- хъвай гъабула .	рокъи т1абиг1аталде	Т1ехь
2	1	«Рии» сураталдасан х1алт1и «Рии рак1алде щвей» М. Г1абдулаев.			Бая гъабун муг1алимас ц1алдохъабазул ц1али.	муг1алимас къураб къиматалда разилъи	Портрет
3	1	«Колхозалъул магъилъ» Н. Незлобиналдаса «Чвахунц1ад» А. Ахъаев			Коч1ол тема, идея бати, анализ гъаби.	школалдехун ва ц1алиялдехун бугеб бербалагъи ц1ик1инаби	Т1ехь.
4	1	«Риидал маг1арул росулъ» Г1- Х1 Шахтаманов			Бая гъабун муг1алимас ц1алдохъабазул ц1али.	жиндирго пикру ккун ч1езе	Пейзаж
5	1	«Лъар щвей» А. Мух1амаев «Нуралъул к1амури»			Коч1ол тема, идея бати, анализ гъаби.	школалдехун ва ц1алиялдехун бугеб бербалагъи ц1ик1инаби;	К1алзулаб ц1ех- рех. Жив-живгун х1алт1и.

6	1	«Мокъокъил т1анч1и»			Баян гъабун, хабар ц1али.	муг1алимасул, цадахъ ц1алулел гъалмагъзабазул ва эбелинсул рахъалъан щвараб къиматги х1исабалде босизе	Т1ехъ
7	1	«Муг1рузда сордо» Ш.-Э. Мурадов «Дагъистаналъул т1абиг1ат»			Хабар ц1али	жинца жиндиего къимат къезе бажари	Иллюстрация
8	1	«Дагъистаналда» Ф.Г1алиева			Баян гъабун, хабар ц1али.	жинца жиндиего къимат къезе бажари	Т1ехъ
9	1	«Х1анч1и нилъер гъудулзаби руго» А.Мух1амаев «Хириял х1анч1и» И.Утарбиев			Хабар ц1али	школалдехун ва ц1алиялдехун бугеб бербалагъи ц1ик1инаби;	Портрет
10	1	«Росуль бижараб кеч1» Г1. Хачалов			Баян гъабураб пасих1аб ц1али.	муг1алимасул, цадахъ ц1алулел гъалмагъзабазул ва эбелинсул рахъалъан щвараб къиматги х1исабалде босизе	Т1ехъ

11	1	«Хасалихълѝ» К. Ушинский «Хасалихълѝ» М. Гъазиев			Хъвадарухъанасул хлакълъулъ рагӀи. Хабар цӀали.	жинца жиндиго къимат къезе бажари	Иллюстрация
12	1	«Огъ, дир ккараб гъалат1» М.Мух1амадов			Хъвадарухъанасул гӀумруялъул ва творчествоялъул бицин.	цӀияб материал лъазабизе гъира ккезаби	КӀалзулаб цӀех-рех. Жив-живгун хӀалтӀи.
13	1	«Росу» Г1. Хачалов «КӀух1алав» Г1. Хачалов			Хъвадарухъанасул хлакълъулъ рагӀи. Асар пасихӀго, баян гъабун цӀали.	жив магӀарул миллаталъул чи вукӀин бичӀӀи	ТӀехъ
14	1	«Гъит1инав бах1арчи» Б. Х1ажиев			Хъвадарухъанасул гӀумруялъул ва творчествоялъул бицин.	рокъи ВатӀаналде	ТӀехъ
15	1	«Бокъула, мун дие, мугӀрузул тӀалъи» Н. ГӀисаев			Хъвадарухъанасул хлакълъулъ рагӀи. Асар пасихӀго, баян гъабун цӀали.	кинабго жоялда нахъгӀунтӀизе, гъеб бичӀӀизе	Портрет
16	1	«КӀодол гъалат1» Г1. Хачалов			Асар цӀали.	школалдехун ва цӀалиялдехун бугеб бербалагъи цӀикӀинаби	ТӀехъ
17	1	Лъималазул гӀумру ва гъезул ишал ЦӀалдохъабазде Ц1. Х1амзатил хит1аб			ПасихӀго цӀализе, баян гъабун.	жиндирго пикру ккун чӀезе	Портрет
18	1	«Марьям кант1арай куц» С. Увайсов			Асар цӀали.	школалдехун ва цӀалиялдехун бугеб	ТӀехъ

						бербалагъи цIикIинаби;	
19	1	«Операция» М.Мух1амадов			ПасихIго цIализе, баян гъабун.	жиндирго пикру ккун чIезе	Иллюстрация
20	1	«Чаландарил сапар» А. Мух1амадов			КочIол тема, идея бати, анализ гъаби.	рокъи тIабигIаталде	Портрет
21	1	«Бихьиназул хIалтIи» С. Аксаков			Баян гъабун, хабар цIали.	мугIалимас къураб къиматалда разилъи	ТIехъ
22	1	«ЦIулал самолёт» Л. Обухова «ТIоцебесеб роржен»			Хабар цIали	школалдехун ва цIалиялдехун бугеб бербалагъи цIикIинаби	Портрет
23	1	«Бихьинчи ХIамзат» ХI. Гъазимирзаев			КочIол тема, идея бати, анализ гъаби.	жиндирго пикру ккун чIезе	КIалзулаб цIех- рех.
24	1	«Хасалил гIанчIлъи» К.Ушинский «Хасел» ГI. Шейхов			Баян гъабун, хабар цIали.	школалдехун ва цIалиялдехун бугеб бербалагъи цIикIинаби;	КIалзулаб цIех- рех. Жив-живгун хIалтIи.
25	1	«Космонавтал» ГI. Хачалов			Хабар цIали	мугIалимасул, цадахъ цIалулел гъалмагъзабазул ва эбелинсул рахъальан	ТIехъ.Портрет

						щвараб къиматги хІисабалде босизе	
26	1	«КІиабилей эбел» М. Шамхалов			ЦІалазе, хІасил лъазе.	жинца жиндиего къимат кьезе бажари	КІалзулаб цІех- рех.
27	1	Кинидахъ васазе. БицанкІаби, кицаби. «Бищунго кІудияб бечелъи» (маргъа) «СихІираб чайка» (маргъа)			КечІ пасихІго магІнагун цадахъ цІали.	школалдехун ва цІалиялдехун бугеб бербалагъи цІикІінаби;	КІалзулаб цІех- рех. Жив-живгун хІалтІи.
28	1	«БацІги, церги, циги» (маргъа) «БахІарчияв вас» (маргъа)			ХІасил лъазе асаралъул цІалун. Суалазе жавабал кьезе хІадури.	мугІалимасул, цадахъ цІалулел гъалмагъзабазул ва эбелинсул рахъалъан щвараб къиматги хІисабалде босизе	Портрет
29	1	«Рагъ ва рекъел» ЦІ. ХІамзат «Цадахъ рекъон бугеб лъикІ» Н. ГІисаев			ЦІалазе, хІасил лъазе.	жинца жиндиего къимат кьезе бажари	ТІехъ
30	1	«Салам»			КечІ пасихІго магІнагун цадахъ цІали.	цІияб материал лъазабизе гъира ккезаби	ТІехъ

31	1	«Ихдалил г1аламатал» Л. Толстой			Х1асил лъазе асаралъул ц1алун. Суалазе жавабал кьезе х1адури.	жив маг1арул миллаталъул чи вук1ин бич1чи	К1алзулаб ц1ех-рех.
32	1	«Эбелалде» Н. Г1исаев			Калам цебет1езабиялъе к1вар Ц1алазе, х1асил лъазе.	рокьи Ват1аналде	К1алзулаб ц1ех-рех.
33	1	«Аманат» Н. Г1исаев «Бергьенлъиялъул кьо- 9 май			Калам цебет1езабиялъе к1вар. Х1асил лъазе асаралъул ц1алун. Суалазе жавабал кьезе х1адури.	кинабго жоялда нахъгунт1изе, гьеб бич1чизе	К1алзулаб ц1ех-рех.
34	1	«Херав Х1асан» М.Хуршилов «Ват1аналъул х1акъалъулъ цо-цо пикраби»			Маргъа ц1ализе	жиндирго пикру ккун ч1езе	Жив-живгун х1алт1и.